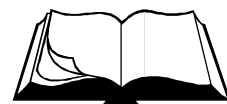

מרים הרים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 431 שאלות המצויות בימי מגיפת הקורונה, ושאלות המצויות ניסן תשפ"א

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

פדיון הבן לתינוק חולה קורונה

◀ **שאלה:** תינוק בן חודש חולה קורונה, ואסור להתקרב אליו, איך אפשר לעשות פדיון הבן?
תשובה: אפשר להשאירו בבית, ולעשות פדיון הבן על ידי אבי הבן עם הכהן, ובלי שהתינוק יהיה נוכח.

אמירת וידוי לחתן כשהחופה בבוקר

◀ **שאלה:** בגלל המצב עורכים חופות בשעות הבוקר או הצהריים, מתי החתן יאמר את כל הוידוים?
תשובה: חתן שאין לו מספיק זמן בתפילת מנחה של יום חופתו לומר את הוידוי הארוך, כגון שהחופה בצהריים (וכן מצוי בחו"ל), יאמר את הוידוי בתפילת שחרית קודם "אלוקי נצור", ויאמר "אשמנו" וכן "על חטאי", ובתפילת מנחה יאמר רק "אשמנו" (ספר "אפריון לשלמה" פרק ג' סעיף ג' בשם בעל ה"אבי עזרי" זצ"ל ובעל ה"קהילות יעקב" זצ"ל. וכעין זה ב"שולחן העזרי" ח"ב דף י"ז).

משטרה באמצע תפילת שמו"ע

◀ **שאלה:** באמצע תפילת שמו"ע הגיעו שוטרים לתת קנס לכל המתפללים, האם מותר לצאת מיד כדי להימנע מקבלת הקנס?
תשובה: איתא בשו"ע (או"ח סי' ק"ד סעיף ג') אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, וכתב הרמ"א אבל יכול ללכת למקום אחר כדי שיפול הנחש מרגלו, ע"י שם. והטעם, שהלכה לא הוי הפסק.
לפי"ז בנד"ד מיד כשהשוטרים נכנסו הרי לא שייך לכוון כלל בתפילה ולכאורה יכולים ללכת למקום אחר ולהמשיך שם את תפילת השמו"ע, בלי להפסיק בדיבור, וכעין מה שמבואר במשנ"ב (שם סי"א) שאם יש דבר שמפריעו בשמו"ע כגון תינוק בוכה מותר להרחיק עצמו ממנו ולא לדבר עמו, ע"י שם.

ברירת מסכות בשבת

◀ **שאלה:** יש ערבוב של מסכות גדולות וקטנות, האם מותר לביל שבת להוציא מסכה לצורך מחר?
תשובה: אם גם הקטנות מכסות את פניו כראוי ורק לא נעים כל כך, הרי"ז נחשב כמין אחד ואין בזה איסור משום מלאכת בורר (רמ"א סי' ש"ט סעיף ג'), אבל אם המסכות לא מכסות פניו כראוי ולא מגינות מפני הנגיף, הרי"ז כמו שני מינים ואסור להוציא את מה שצריך אלא רק סמוך לשימוש.

שאלות המצויות

הנחת תפילין כשהלב בצד ימין

◀ **שאלה:** ילד שנוולד עם הלב בצד ימין, האם צריך להניח תפילין על יד ימין שהרי הטעם שמניחים ביד שמאל כדי שיהא כנגד הלב (וכמש"כ ה"ביאור הלכה" סי' כ"ז סעיף א' ד"ה בכשר), והיות שלבו בצד ימין אולי עדיף להניח ביד ימין, וכמו כל שאר המצוות?
תשובה: גם מי שלבו בצד ימין יניח ביד שמאל, וכמו שמצינו באיטר יד מניח בימין כל אדם אף שלבו בשמאל, ומוכח מזה שאין צריך להניח את התפילין ליד הלב ממש, ועיקר הטעם משום "יִדְכָּה" שהיא יד כחה, ה"חלשה של כל אדם (שו"ת "דובב מישרים" ח"ב תשי"מ), וש"ת "ארץ צבי" ח"א תשי"ט).

מסופק איפה עומד בתפילת שמונה עשרה

◀ **שאלה:** לאחר שגמר בקשות פרטיות הסתפק אם הוא נמצא באמצע "שמע קולנו" או בסוף "אלוקי נצור", מה עליו לעשות?
תשובה:

א. מי שמסופק באמצע תפילת שמונה עשרה אם אמר ברכה זו או לא יש לחזור ולאומרה היות שאי אפשר להמשיך לומר עוד ברכות, שמא לא אמר ברכה זו, ומה שממשיך נחשבים ברכות לבטלה, ואם לא ממשיך אזי הראשונות בודאי אין בהן כלום ולכן יש לחזור ולאומרה ("קהילות יעקב" ברכות סי' י"ג. ודלא כ"חיי אדם" כלל כ"ד סעיף כ"א).

ב. אולם בזה שמסופק שמא הוא כבר באמצע "אלוקי נצור", מספק יפסיק שם, ואח"כ יחזור לומר שמו"ע על תנאי שיהיה או חובה או נדבה.

נזכר באמצע חזרת הש"ץ ששכח "יעלה ויבא" בתפילת לחש

◀ **שאלה:** בראש חודש לפני שהתחילה חזרת הש"ץ התנה שאם אין שם עשרה שומעים תהיה תפילה זו תפילת נדבה (וכמש"כ המשנ"ב סי' קכ"ד ס"ק י"ט שנוון להתנות כן), ובאמצע חזרת הש"ץ נזכר הש"ץ ששכח "יעלה ויבא", א"כ נמצא שאולי זו תפילת נדבה והרי הוא חייב תפילת 'חיוב', מה עליו לעשות?
תשובה: מה שהתנה שתהא נדבה משום שלא רוצה שתהא ברכה לבטלה, אם אין כאן ציבור ששומע, אבל היות שבין כך הוא חייב להתפלל שנית משום ששכח "יעלה ויבא" אין זו ברכה לבטלה כלל, וממילא לא חל עליו שם תפילת נדבה.

קידוש על דג מלוח וקרקרים

◀ **שאלה:** בקידוש בבית הכנסת בשבת בבוקר אכל דג מלוח וארבעה קרקרים (יש בזה כזית) בתור טפל כדי להעביר את המליחות, ולא בירך על הקרקרים משום 'טפל' (וכמבואר בשו"ע סי' ר"יב סעיף א'), האם יוצאים בזה ידי חובת קידוש במקום סעודה?
תשובה: מסתבר מאוד שיוצאים יד"ח סעודת שבת, דסו"ס אכל שיעור כזית, ודין 'טפל' פוטר רק מברכת הנהנין (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, ובספר "שלמי תודה" תפילה עמ' מ"ז בשם הגר"נ קרליץ זצ"ל, והגרא"ל שטיינמן זצ"ל).
ויש סוברים שאם התכוון לצאת בזה ידי סעודת שבת ממילא הרי נחשב שנהנה גם מהקרקרים, ואין עליו שם 'טפל' (כמבואר במשנ"ב סי' ר"יב ס"ק ה'), ובשעה"צ סי' ר"ב ס"ק ל' בשם הגר"ז, וצריך לברך עליו ברכת "מזונות" (הגרש"א שטרן שליט"א הביא כן בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל).

גירוש חתולה עם שרשרת על צווארה בשבת

◀ **שאלה:** הלך בשבת במקום שאין עירוב, וראה חתולה עם שרשרת על צווארה, האם מותר לגרשה שתלך למקום אחר, משום שגורם לעשות טלטול ברה"ר, או שמא זה נחשב לה לנוי ומותר?
תשובה: כתוב בשו"ע (סי' ש"ה סעיף א') כל דבר שהוא לשמירה מותר לבהמה לצאת בו אבל כל דבר שהוא לנוי ולא לשמירה לא תצא בו.
מפרש המשנ"ב (סי"ק י"ב) בשם תוספות ורבינו ירוחם כיון שאין נוי לבהמה, ע"י שם, א"כ נמצא שנחשב למשווי ואדם שגורם לבהמה לעשות מלאכת הוצאה, אפילו הבהמה אינה שלו, יש בזה איסור משום מלאכת 'מחמר' אם הבהמה עושה עקירה והנחה על ידו (משנ"ב סי' רס"ו ס"ק ז'), והנה בחורש ע"י בהמה חייב חטאת אבל בהוצאה ע"י בהמה יש רק איסור "לא תעשה" (וכמבואר ברמב"ן שבת קנ"ג וב"אגלי טל" מלאכת חורש סעיף ז', משנ"ב הוצאת דרשו "ביאורים ומוספים" 4).

הכנת מי נטילה לביל שבת

◀ **שאלה:** האם מותר לבחור ישיבה להוציא את הספל והכלי שלו לביל שבת מתוך שאר הכלים של הבחורים, ולהכינו עם מים לצורך הבוקר?
תשובה: אם מוציא ספל אחד מבין ערימה של ספלים, הרי"ז בורר מבין אחד, ומותר, אבל אם מוציא ספל מבין קערות או קערה מבין ספלים, כשמוציא את הכלי שלו, הרי"ז כמוציא אוכל מפסולת בידו, אבל היות שהוא משתמש בזה רק למחרת בבוקר, הגם שעכשיו ממלא את הכלי במים הכל נחשב כצורך מחר, שאסור לעשות כן בשבת (ע"י שו"ע סי' ש"ט סעיף ב').
וכעין זה אסור להוציא סכוי"ם מתוך תערובת ולערך שולחן לביל שבת לצורך סעודת הבוקר היות שזה נחשב בורר לצורך מחר.

"עניי עירך" של מקום הלימוד או של המגורים

◀ **שאלה:** מי שלומד בישיבה בבני ברק ומתגורר בירושלים, מי הם "עניי עירך", הגרים במקום מגוריו והריו או מקום לימודו?

נא לשמור על קדושת הגליון

עניינים שונים

ויתהדר בנו לעד

שאלה: מהי הכוונה "ויתהדר בנו" שאומרים בברכת המזון?
תשובה: שמעתי לומר שכמו אתרוג בסוכות אומרים שזה "פרי עץ הדר", כך כלל ישראל בעיני הקב"ה הם כמו פרי הדר, דהיינו אנחנו מתפללים שנהיה ראויים שנהיה מהודרים בעיני הקב"ה (הגה"צ ר' יעקב בנדיקט זצ"ל).

אמירת "מגדול" בברכת המזון בשבת

שאלה: מדוע ביום חול אומרים בברכת המזון "מגדיל ישועות מלכו", ובשבת אומרים "מגדול"?
תשובה:

- א. י"מ הטעם מפני שהשבת היא מלך גדול כנגד החול, ו"מגדול" הוא מלא בוא"י, וחול"ם בוא"י הוא מלך גדול, ו"מגדיל" הוא חסר יו"ד וחיריק בלא יו"ד הוא מלך קטן. ולכן כתוב בתהילים "מגדיל" כי עדיין דוד לא היה מלך, ו"מגדול" הוא בנביאים וכבר היה מלך (אבודרהם עמי שכ"ו).
- ב. י"מ עפ"י המשנה (שבת קט"ו): שלא נתנו לקרוא 'כתובים' בשבת, אבל 'נביאים' מותר, ע"י שם ברש"י. ולפי"ז "מגדיל" שהוא בכתובים (תהילים י"ח, נ"א) אומרים רק ביום חול, אבל "מגדול" שהוא בנביאים (שמואל ב' כ"ב, נ"א) אומרים בשבת.
- ג. ויש מוסיפים עפ"י רמז עפ"י הפסוק (פי בשלח י"ד, ב) וברש"י (שם) שביום השלישי ליציאת בני ישראל ממצרים (שהיה בשבת היות שיצאו ממצרים ביום חמישי), אמר להם הקב"ה שיחזרו לכוון מצרים למגדול, שזה נגד השכל, וסמכו כולם על הקב"ה, וזה הרמז 'מגדול' בשבת שיש לסמוך לגמרי על הקב"ה, ולא לעשות שום מלאכה ושום פרנסה.

הלכתא למשיחא – בקרוב

הזאת מי חטאת במהרה בימינו

שאלה: היות שאנו כולם טמאים טומאת מת, מי יכין ויזה עלינו ממי פרה אדומה, כדי להיטור השנה להביא את קרבן פסח, קרבן חגיגה, קרבן תודה וקרבן שלמים וכו'?
תשובה:

- א. כתוב במשנה (סוף מסכת יומא פ"ה): א"ר עקיבא אשריכם ישראל, לפני מי אתם מיטהרין ומי מטוהר אתכם אביכם שבשמים שנאמר (יחזקאל ל"ו, כ"ה): "וְזָרַקְתָּ עֲלֵיכֶם מִיֵּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתָּ מִלְּמַלְאֵי טִמְאוֹתֶיךָ", ע"י שם. הרי בהדיא שהקב"ה יזה עלינו לטהרנו (הגר"ב אלישיב שליט"א). ויש להעיר שכל זה לשיטת רש"י (יחזקאל שם), שמפרש את הפסוק במי חטאת ולטהר מטומאת מתים (וכן פירש ה"מצודת ציון" שם). אבל ברד"ק ובי"מצודת דוד" (שם) מפרשים שזה רק משל והכוונה היא כפרת עוונות, ועדיין יש לדון מי יטהר אותנו.
 - ב. כתב הרמב"ם (הל' פרה אדומה סוף) עשר פרות אדומות נעשו, הראשון עשה משה רבינו וכו', והעשירית עשה המלך המשיח מהרה יגלה, עכ"ל, ולפי"ז אולי הוא יזה עלינו את מי החטאת.
 - ג. יש עצה פשוטה, הרי עכו"ם לא מקבלים טומאת מת, ולכן אפשר לבקש מגוי שמתגייר היום שיזה את מי החטאת (הגר"ד לנדא שליט"א).
- נזיש להעיר על זה שהרי איתא במשנה (פסחים צ"ב). גר שנתגייר בית הלל סוברים שזה כפורש מן הקבר וחיוב הזאה שלישי ושביעי, ע"י שם, בי"מנחת חינוך" (קומץ המנחה מצ' ו) כתב שזו טומאה לכל הקדשים, וכן נקט ב"שפת אמת" (שם), וא"כ גם הוא טמא מדרבנן, ומי יזה עליו?

ירושלים ו"צמח דוד"

שאלה: בתפילת שמונה עשרה מתפללים קודם על ירושלים ואח"כ "צמח דוד עבדך", ומדוע בתפילת "יעלה ויבא" אומרים קודם "וזכרון משיח בן דוד עבדך", ואח"כ "וזכרון ירושלים עיר קדשך" (ובנוסח הספרדים והתימנים אומרים בתפילת "יעלה ויבא" "ירושלים עירך" ואח"כ "וזכרון משיח בן דוד" כסדר בתפילת שמו"ע)?

תשובה: יש לדייק שבברכות שמו"ע כתוב "ולירושלים עירך" ובתפילת "יעלה ויבא" כתוב "ירושלים עיר קדשך", וי"ל שיש בי' דרגות לירושלים: א. ירושלים עירך, ב. "עיר קדשך", ולכן "בנין ירושלים עירך" שזוהי ירושלים, תהיה קודם לביאת משיח, והדרגה הנוספת של "עיר קדשך" התואר הזה יחול רק לאחר ביאת המשיח. לכן בתפילה הוזכר "ולירושלים עירך" ורק אח"כ "צמח דוד עבדך" משא"כ ב"יעלה ויבא" ששם מוזכר "עיר קדשך" וזה יהיה לאחר "ביאת משיח צדקך" (ובנוסח הספרדים גם ב"יעלה ויבא" אומרים נוסח "ירושלים עירך" ולכן גם שם מוזכרת ירושלים לפני משיח בן דוד), (הגר"י אדלשטיין זצ"ל).

תשובה: למלבי"ם היתה שאלה כזו, שהיה גר במקום אחד ופרנסתו במקום אחר, מהו לענין "עניי עירך", והכריע את הדבר על פי הפסוק (שמואל א' כ"ה, ב'): "וְאִישׁ בָּמְעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בְּרָמְלָה" פירוש גר במעון ופרנסתו בכרמל, ובהמשך נקרא: "נָבֵל הַפְּרָמְלִי" (שמואל ב' ב', ב), על כורחך שפרנסתו זה אנשי עירך, עכ"ד. וה"ה מקום לימודו נחשב "עניי עירך" ("עלי תמור" על הירושלמי ב"ב פרק א' הל' ד' בשם הגר"ח קניבסקי שליט"א).

הצגת 'תחיית המתים'

שאלה: לעתים בחתונה עורכים הבחורים הצגת 'תחיית המתים' לכבוד שמחת חתן וכלה (כאילו אחד מת והשני מצליח להחיותו), האם יש לחוש משום "אל תפתח פה לשטן", ועדיף לא לעשות כן?
תשובה: לא צריך לחשוף לזה כלל ואפשר לשמח בזה את החתן (הגר"ח קניבסקי שליט"א).

ויש להעיר שהרי הגר"ח קניבסקי שליט"א היה מספר בשם אביו הסטייפלער זצ"ל שמי שהתחפש בפורים להמך וכד' היה דבר זה משפיע עליהם לא לטובה במשך השנה ("ארחות רבינו" ח"ג עמי ס"א). הגם שהיתה זו רק שמחת פורים. וצריך לומר שבעניני רוחניות יש להיזהר יותר, משא"כ בעניני תחיית המתים הוא רק ענין גשמי ולכן מותר, משום שכאשר עושה לשם מצוה לא יזיק כלום (הגר"ג הונויסברג שליט"א).

מחילה מירשי המלווה

שאלה: המלווה נפטר, האם מספיק שהלווה יבקש מחילת החוב מאשת המת או לא?

תשובה: כיון שהמלווה נפטר, יורשים בניו או אחיו וכו' את כל חובותיו, ולא מועיל שאשתו תמחל, היות שאין זה שלה כלל, אלא אי"כ הנפטר כתב לאשתו בצוואה (ועשה קנין מחיים) שמקנה לה את רכושו, ואז כל רכושו וכל חובותיו ממילא נעשים שלה, ויכולה למחול.

קנס פחים על השוכר או המשכיר

שאלה: פח האשפה נשבר ודיירי הבנין קיבלו קנס מהעיריה על שלא קנו פח חדש, האם חיוב התשלום הוא על השוכר או המשכיר?
תשובה: כל דבר ששייך באופן קבוע לבנין מונח על המשכיר, והיות שהוא צריך לדאוג לכך שיהיה פח אשפה תקין, על המשכיר לשלם את הקנס.

נשבר המנעול בדירה שכורה

שאלה: בדירה שכורה, ה'לשונית' של הדלת נתקעה והיו צריכים להחליף את המנעול, מי חייב בתשלום, השוכר או המשכיר?
תשובה: כיון שזו אחריות של המשכיר שתהיה דלת מנעול תקין, עליו לשלם את התיקון.

הדליק אש ברחוב וגרם נזק לרכב

שאלה: הדליק אש ברחוב בעת הפגנה, והאש התפשטה והתקרבה לרכב, המדליק ביקש מבעל הרכב שיסע ויתרחק מהמקום כדי שהרכב לא ישרף, והוא סירב והרכב נשרף, האם המזיק חייב לשלם, או שמא היות שהניזק היה יכול להזיז את רכבו יכול המזיק לומר איהו הוא דאזיק אנפשיה?

תשובה: איתא בגמרא (ב"ק כ"ז). שאם ראו בני גחלת על בגד או שור של שמעון, אפילו היה בידו של שמעון לסלקו ולא סילקו, חייב ראונו לשלם. ומפרש רש"י (שם) ששמעון יכול לומר לא סילקתי אותו על מנת לתבוע מראובן (שו"ע חו"מ ס' תי"ח סעיף י"ח). ולפי"ז בנד"ד המזיק חייב לשלם.

ועדיין יש להסתפק באופן שהמזיק מבקש מהניזק לתת לו את המפתח כדי שיוכל להזיז את הרכב ולהצילו וסירב, שמא יכול המזיק לטעון שבעל הרכב גרם שהוא לא יכול להציל את רכבו, האם יפטר עי"ז, וע"י "ערוך השולחן" (שם סעיף ל"ב), שכשהמזיק לא אשם יותר מהניזק פטור, ויל"ע.

שכח לשלם על נסיעה באוטובוס

שאלה: נסע באוטובוס ושכח לשלם, ועכשיו לא זוכר אם היה זה אוטובוס של 'אגד' או של 'אפיקים', מה עליו לעשות, האם חייב לשלם לשניהם?

תשובה: איתא בשו"ע (חו"מ ס' רכ"ב סעיף ב') קנה מאחד מחמישה ולא שילם, ואינו זוכר ממי קנה, אם תובעים אותו מניח דמי מקח ביד בית דין ומסתלק, וע"י בש"ך (שם ס"ק ב') שלגבי הלוואה בכה"ג צריך לתת לכל אחד משום שהתם הוא פשע בזה ששכח ממי לוהו ("טבעת החושן" דיני הלוואה פרק ז' סעיף ט"ז הערה מ"ז).

ואם לתובעים אותו ובא לצאת ידי שמים, יש אומרים שישלם לכל אחד, וזה רק אם יש איזו פגיעה מטעמו, אבל כשאין שום פגיעה אינו חייב לשלם (ע"י "טבעת החושן" שם אות מ"ח בשם הש"ך ס"ק ו' וקצה"ח ס"ק ה' שבלי פגיעה זה פחות מחובת לצאת ידי שמים). ולפי"ז בנד"ד שפשע ושכח לשלם ולא תובעים אותו, יש ענין לשלם לכל אחד לפחות לצאת ידי שמים.